

ՏԱՍՆԱԴԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мелк»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՂԱՆԳԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Նուրսու: Նա-
մակ Մօսկովայից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լու-
րեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Եղբայրուս:—ՀԵ-
ՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱ-
ՍԻՐԱԿԱՆ: Երկաթուղիք և հասարակական ամ-
բարանոցներ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԹԻՒՆ

26 հոկտեմբերի

Սաստիկ ցուրտ է և անձրևային ու ամպամած
օրեր:

Այս տխուր օրերի ընթացքումը առաջացել
են մեր քաղաքում և տխուր տխուր երեւոյթ-
ներ: Գիֆտսիքը առատօրէն հնձում է մա-
նուկ սերունդը, հասակաւորներն էլ աղատ
չեն այդ հիւանդութեան կորստաբեր աղբիւր-
թիւնից: Հասարակ ժողովուրդն ասում է չա-
լու է, այսինքն այսպիսի թիւթն հիւանդու-
թիւն, որը, առանց բժշկելու էլ, անցողական
բնակարաններն ունի: Թող այդպէս լինի, բայց
հոնձը՝ հոնձ է:

Ասա երկրորդ ամիսն է, որ մի տեսակ հիւան-
դութիւն էլ չենք և ձիւներին մէջ է երևում,
բայց թէ ինչ է այդ հիւանդութեան անունը, դեռ
ևս յայտնի չէ մեր չբայթալներին: Ես միայն
չենք հիւանդութեան մի քանի նշանները կա-
սեմ. նրանք օրից օր տխրում են, անորոշները
կապուում, ոչինչ չեն ուտում, միայն երբեմն ջուր
են խմում, փախում, նիհարանում, չեն հաշում,
ամբողջ օրը տխրում մի գոգում և պառկում,
բերաններից շատ վատ հոտ է փչում, և երբ
հարկնրից բոլորովին հարումաշ են լինում, ստու-
կում են:

Մեր նորընտիր հոգաբարձուների մէջ էլ մտել
է մի տեսակ մտաւոր և բարոյական հիւանդու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԿԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԲԱ- ՐԱՆՆԵՐ

Խոնքը այս անգամ հասարակական ամբար-
անոցների վրա (entrepots), որը մեծ նշանակու-
թիւն ունեն, թէ առարկայի՝ երկաթուղու շա-
հետի և թէ վաճառականութեան և նոյն իսկ
երկրի արդիւնաբերութեան համար: Սրանց բացա-
կայութիւնը Ռուսաստանի վաճառականական նը-
շանաւոր կենտրոններից մեծ վնասներ է հասու-
ցանում՝ մասնաւորապէս արած՝ անտեսական կեանքի
ձեւերին: Պարզեմը մեր միտքը:

Ռուսաստանը այն երկիրն է, որը վաճառա-
նում է միջազգային շուկաները բացառապէս գիւ-
ղատնտեսական միայն միջոցներ: Այս միջոցների
բնոյնականութիւնը կախում ունի աներկայ երկրի
տարվայ պտղաբերութիւնից, սակայն առատաբեր
նաև տարում անգամ չարժողութիւնը երկաթուղի-
ների վրա յաճախում է միայն սահմանափակ ժա-
մանակաշրջանում և յետոյ արդդ նուազանում: Այդ-
րանքի այս տեսակ հասանքը դեպի երկաթուղին
մեծ դժուարութիւնների մէջ է ձգում նրա ընկե-
րութիւնները, երկաթուղին, չունենալով պատրաստի
համապատասխանող ամբարների քանակութեանը
կառքեր, չգոհակառքեր,—ինչպէս ընդունված է ա-
նուանել—շ ա ր Ժ ա կ ա ն կ ա զ մ ա ծ ք (подвижной
состав), չէ կարող անյապաղ գոհացուցանել աղ-
բանդատների ամենայն պահանջները: Չէ կարող
նա զարձեւալ բազմաթիւ իր չարժական կազմա-
քը մինչև այդ պատահական ամբարների համա-

թիւն, ուսումնարանի աչքը՝ յօնքի տեղ են դը-
նում, ականջը—քթին: Սրանց կրքերով կարկա-
տած կարգադրութիւնները քանդկային օրիորդական
ուսումնարանի նորահաստատ հիմքը: Յաջորդ
վարդապետի անխորհուրդ եսականութեան և տէր
Սիմոնի կատարելագործված խորհրդանիշների չնոր-
հիւ, հակառակ ժողովրդի ցանկութեան, հին վար-
ժուհուն քաղաքագիտական ճանապարհներով հե-
ռացրին և նրա տեղը նշանակեցին նորը:

Ջարմանալի է. անցեալ տարի, երբ հոգաբար-
ձուհիք չը կային, հոգաբարձուք օրիորդական ու-
սումնարանը կառավարում էին ժողովրդի խոր-
հրդակցութեամբ, իսկ այս տարի ընտրեցինք և
հոգաբարձուհիք, բայց նորընտիրները գործում են
նրանց տեղ և առանց նրանց խորհրդակցութեան:
Անցեալ տարի մի և նոյն անձինքը սկսանաւ էին
կարդում, երբ Նուխու նման մի յետ ընկած քա-
ղաքում ա. Մ. Գ. և վարժուհի ա. Տ. Գ. առաջին
օրինակը դարձան, յօդուտ երկսեռ ուսումնարան-
ներ, թատրոնական թեմը բարձրանալով, իսկ այս
տարի, երբ ինչեւալ պարոնները հոգաբարձու ըն-
տրվեցան, իսկ յարգելի տիկինը—հոգաբարձուհի,
առաջինների կողմից վերջինս իր բոլոր ընկերների
հետ միասին օրիորդական ուսումնարանի գործումը
մասնակցելուն աւելորդ համարվեցաւ: Անցեալ
տարի, օրիորդաց ձեռագործների վիճակահանու-
թեանց օրերը վարժուհին արժանի էր խորին
չնորհալուութիւնների, իսկ այս տարի մի և նոյն
անձանց կողմից նա աւելորդ համարվեցաւ մեր
ուսումնարանի համար: Անցեալ տարի մի և նոյն
անձինքը պահանջում էին (և թիւմ վերատեսչի
ներկայութեամբ որոշվեցաւ) օրիորդաց ուսումնա-
րանը հեռացնել տղայաց ուսումնարանից, իսկ այս
տարի՝ հոգաբարձու դասաւարտ յետոյ, նրանք ա-
ւելորդ համարեցին այդ: Անցեալ տարի հին հոգա-
բարձուք ժողովրդի հետ միասին խնդրեցին վար-
ժուհուն, իր մասնաւոր ուսումնարանի աշակեր-
տուհիքը բերել աղգային ուսումնարանը, ուր ոչ
մի հատ օրիորդ չը կար, իսկ այս տարի նորըն-
տիր հոգաբարձուք՝ աղգայական ձգտումներից և
անձնական հաշիւներից դրված, ամեն միջոց գործ-

դրեցին հեռացնել այդ ամենից յարված վար-
ժուհուն: Անցեալ տարի չափահաս և զարգացած
օրիորդներն էին յաճախում ուսումնարան, իսկ
այժմ, որպէս զի դատարկ չը մնայ ուսումնարա-
նը, հոգաբարձուների այս կամ այն աղգայանի
աղջիկը, որովհետև անցեալ տարի ուսումնարան
յաճախող բոլոր օրիորդներն այսօր հին վար-
ժուհու սեկիական տանն են պարսպուում: Ան-
ցեալ տարի օրիորդների տարեկան թոշակա-
դրամն էր 6, 8, 10 ռուբլի, իսկ այս տարի 4
ռուբլի, որովհետև այժմ յարգելի հոգաբարձուհի-
նրի քոյր ու աղգայաններն են կարդում, որոնց
մեծ մասն էլ ստիպողական կերպով է բերած:
Անցեալ տարի թէ ուսումնարաններում և թէ
ժողովրդի մէջ մէր, խաղաղութիւն և համբաշ-
խութիւն էր թագաւորում, իսկ այս տարի ամե-
նուրեք—կիբը, աղմուկ, երկպառակութիւն: Եւ
վերջապէս անցեալ տարի ամեն մարդ ցանկա-
նում էր մի օր և ինչ միջոցով օգտակար լինել
ուսումնարաններին, իսկ այսօր նրանք իրանց
խոտաւացած տուրքը վճարելուց անգամ հրաժար-
վում են, և այս պատճառով խեղճ ուսուցչիներն
էլ վարակված են չգոյանի թողախտով: Տես-
նում էք, այժմ ամենքը վարակված են տեսակ
տեսակ հիւանդութիւններով: Իսկ մեր հոգաբար-
ձուների գործը—դա հանելուկ է,—ոչ, հանելուկ
չէ, այլ մի տեսակ ստամոքսա-ուղեղային հիւան-
դութիւն է:

Շատ դիտացող պատահներն ասում են, թէ
այդ բոլոր ցուրեր սեպտեմբերի վերջին կէտումը
Նուխու արեւելահարաւային կողմումը երեւցող
պղնձաւոր աստղիցն է առաջացել:

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ

Նոյեմբերի 1-ին

Ընդհանուր Ուսուցչական Ժողովը վերջացաւ և

ժուրաւիր հանգամանքներ, ինչպէս վաճառակա-
նութեան ու շահեստից, նոյնպէս և երկաթուղու
տնտեսութեան համար:

Բաց յայդման՝ այսպէս ասենք՝ ընական ձա-
խողակ գործօնից Ռուսաստանի առևտուրը ճըն-
շուած է գլխաւորապէս բնականութեան վեքա-
դիր ծախսերից (накладные расходы), ար-
դիւնաբերութեան և կիրառական շուկաների մէջ
եղած բազմաթիւ միջնորդներից, դրամական յար-
դի անդորրութեան բացակայութիւնից... *) Այդ
ամենը այնպիսի հանգամանքներ են, որը կարող
են անգամայն մեծ թուրովին երկաթուղու բե-
րած ամենայն ինչ արդիւնքը երկրի անտեսութեան
համար: Իսկ և այսպէս է. չը նայելով որ վերջին
քան տարվայ միջոցում երկաթուղիների տարա-
ծութիւնը հասնում է մինչև 24 հազար վերստի,
այնուամենայնիւ ուսաց արդիւնաբերութեան
պատմութիւնը անողք կերպիւ ցոյց է տալի, որ
վերջին տասն տարիներում Ռուսաստանի զեբը
միջազգային շուկաներում այն նշանակութիւնը
չունի, ինչ որ ունէր առաջ: Մեր խօսքը հացի
առևտուրի վրա է և մասնաւորապէս ցորենի, ո-
րովհետև հացի վաճառահանութիւնը թէ և աճում
է, բայց միայն նրա էփան տեսակների վաճառա-
հանումն է աճողը, որպիսի են վարակը և հա-
ճարը, իսկ ցորենինը դանդաղ քայլերով է առաջ
գնում: Եւ արդարեւ, մաքսաւոր թուանշանները
ցոյց են տալի *), որ տարաւ տարվայ միջոցում,

*) Երկաթուղով բնականութեան ընդամեն
վարձը կայանում է երկու մասից. ա. սակագնից
բ. վեքադիր ծախսերից՝ այն է՝ արդարեւ
դատարկիւ, բնականորէր, պահպանելու, կշռե-
լու, մէկ ձանապարհից միւս ձանապարհ տալու
և այն այս տեսակ գործողութիւնների ծախսերը:

*) А. Чупровъ. Товарные склады и ихъ

1869 թւից մինչև 1878 թիւը, հաճարի վաճառա-
հանումն, համեմատելով առաջիկայ տարւ
տարւայ հետ, աճում է 244%, վարակիւնը՝ 1970%,
իսկ ցորենիւնը՝ 750% միայն: Մեր ցորենի վաճա-
ռումն նրա մշտական գլխաւոր շուկայում, Միւ-
րիտանիայում՝ մասնաւորապէս արած ժամանակաշր-
ջանում՝ բարձրանում է միայն 610%: Բայց և այդ
աճումն տեղի է ունենում վաթսուական թւերի
վերջերում, իսկ եթէ համեմատենք 70 թւական-
ների սկիզբը այժմանի հետ, կը գտնենք, որ մեր
ցորենի վաճառումն Միւրիտանիայում ոչ թէ
աւելացել է, այլ և պակասել.—1871 թւին հաս-
նում էր 6,371,824 չետվերտի, 1879—4,936,171
չետ., 1880—2,028,933 չետ.:

Նոյն հեղինակը մասնաւորապէս արած զեկուցան
մէջ առաջ է բերում հետեւեալ շատ հետաքրքիր
թւանշաններ Ռուսաստանի և Հիւսիսային Ամե-
րիկայի Միացեալ-Նահանգների համեմատական
վաճառքութիւնից: 60-ական թւերում Ռուսաս-
տանից ցորենի վաճառահանութեան գումարը հա-
նում էր 7—8 միլիոն չետվերտի, իսկ Միացեալ
Նահանգներից—21/2 միլիոնից աւելի չէր: Մինչ-
դեռ Միացեալ-Նահանգները 1880 թւին ուղար-
կում են Եւրոպա 28 միլ. չետ. ցորենի, Ռուսաս-
տանը միայն 6 միլիոն: 60-ական թւերում Միւ-
րիտանիայի ստանում էր Ռուսաստանից իր մէջ
վաճառքերած՝ ցորենի երկրորդական մասը (330%):
1879 թւին Ռուսաստանից ստանում է միայն
13,40%, իսկ Միաց. Նահանգ. 60,70%: 1880 թւ-
ին Ռուսաստանի մասնակցութիւնը Անգլիական
ցորենի շուկաներում իջնում է մինչև 5,29%, իսկ

значение въ виду американской конкуренции.
(Докладъ торгово-промышленному съѣзду въ
Москвѣ). Москва 1882 стр. 1.

անգամ ընդդիմադրում են նրանց մէջ գրականութիւնը զարգանալուն: Պէտք է ասենք և այն, որ մենք առայժմ ժամանակիս համեմատ կրթեալ քահանաներ (հոգևորականներ) չունենք և պահանջել նրանցից աւելին, մեր կողմից ի դուր աշխատանք կը լինի: Մենք պէտք է ժողովրդի հետ խօսենք առաջ նրա պահանջները մասին, նրա կենաց մասին և ապա հետևաբար զանք նրա հոգեկան զգացմունքների վրա խօսել և ապա գիտութեանց վրա: Այսպէս մենք խօսող կը հասնենք այն կէտին, որ ժողովուրդը ազնւոր կը բանայ, ամեն բանը իրան տեղը կը տեսնէ և չի ընդդիմադրի նրա մէջը նորութիւններ մտցնելուն: Միայն պէտք է խմանալ ձեռք, որով կարելի է գրաւել ժողովրդի մտքը ու յօժարութիւնը: Բայց ունենք արդեօք այնպիսի մարդիք, որոնք կարող են ժողովրդի հետ խօսելով օգուտ բերել նրան: Այդպիսի մարդիկ մեր մէջը չառ, կան, միայն ամենքն էլ թագնւած են, քանի որ մի ինքնիշխան չը կայ, քանի որ այդ հարցը հաստատուած և երևան հանած չէ: Անցեալ տարի, ինչպէս յայտնի կը լինի շառերին, Բագուի մէջ, մի պարտն, կարապետեանց, դասախօսութիւններ էր անում հասարակ ժողովրդի համար Մարգ. Ընկ. դահլիճում: Գասախօսութիւնները լինում էին բընադիմութեան համառօտ կանոնների վրա, նրանց նշանակութեան վրա մարդու համար, ժողովրդի առողջապահութեան վրա և այլն: Գասախօսութիւնները սկզբից ձրկաբար էր, իսկ յետոյ մուտքը հինգ կօպ. էին նշանակել, բայց էլի կամաւոր, և այդ արել էին նրա համար, որ այդ եկամտով ձեռք բերեն մի քանի մեքենաներ, որոնք հարկաւոր են դասախօսութեանը ծախանակ: Չը նայելով որ պարտն հայերէն լաւ չիմանալու պատճառաւ դասախօսութիւնները արտւր էին անցնում (ԵՄՊՈՒ), ժողովրդով լցվում էր դահլիճը և վերջանալուն պէս իր ջերմ համակրութիւնը ցոյց էր տալիս բոլոր ծախահարկներին: Ուրեմն եթէ պ. կարապետեանցը, որ դեռ հայերէն լաւ չէր իմանում, այնքան յաջողութիւն ունեցաւ, որ մնաց որ դասախօսութիւններ անեն մարդու ընդունել: Ես թանաջացած եմ, որ ժողովուրդը մեծ համակրութեամբ կընդունէ այդպիսի դասախօսութիւնները և շուտով իսկ ինքն էլ կը կրթաբարձրանալի: Ուրեմն թող պ. կարապետեանցը օրինակ (ինչպիսիքս) լինի և թող ամեն քաղաքներում զարգացած երիտասարդները սկսեն դասախօսել ժողովրդի համար: Գրա համար գումար չէ հարկաւոր, որովհետեւ դրանով կարող են պարագել առ այժմ ուրիշ գործ ունեցող մարդիկ, միայն թէ նրանք փոքր ինչ ետանդ ունենան դէպի օգտակար գործերը: Այստեղ պէտք է աւելցնենք, որ պ. կարապետեանցը Բագու-Թիֆլիսեան երկաթուղու վրա պաշտօն ունէր և դասախօսութիւն էր անում միայն

Հիւսիսային Ամերիկայի բարձրանում մինչև 65,40%: Եթէ վերջապէս վերջնեք վաճառականական տարին, 1880 թվ հունիսի մինչև 1881 թվ հունիս, այդ մի ամիս ժամանակաշրջանում Ամերիկան հասուցանում է դէպի Անգլիա վաճառաբերած ցորենի 85% *):

Ամերիկայի այդքան մեծ յաղթանակները արնատեսական ասպարեղում հարկաւոր է վերադրել նրան յատուկ կազմակերպեալ վաճառականութեան և բեռնակրութեան թիկնապարհը պարագաներին, վերադրել ծախսերին, որք անհրաժեշտ են ամեն մի բեռնակրութիւնում և որք անհրաժեշտ ծախս են Ռուսաստանում: Ռուսաստանի և Ամերիկայի մէջ եղած այդ պայքարը ցոյց է տալի, որ առանց պատուհասի չի մնայ այն երկրի անտեսութիւնը, որը գործ չի դիմ այն ամեն նայն հնարք ու միջոցները, որք տրվում են գիտութիւնից և փորձից: Բաւական չէ միայն կատարելագործված ճանապարհների ունենալ, հարկաւոր են և այն ամենայն կատարելագործված յարմարութիւնները, որք այնքան կենանք և ոյժ են տալի Ամերիկայի շահեստին: Ռուսաստանը ունի թէև 24 հազար վերստ երկաթուղիներ, բայց շատ ստեղծ է պատահում, որ ապրանքները մընում են կայարաններում երկար ժամանակ բաց օդի մէջ ու փչանում, որովհետեւ չը կան յարմար շտեմարաններ ու միջանդակներ նրանց պահելու: Մեր ապրանքատերերի համար անկարելի է մի որ և է պարտաւորութիւն ընդունել իր վրա ապրանքի տեղ հանելու ժամադրութեան վերաբերմամբ: Այս ընթացքում ամեն բան թողած է յաջողակ կամ անյաջող բերմունքին: Երաւ և նկատում Գր-

*) Peez. Amerikanische concurrenz. Wien 1881. 77.

ժողովուրդին օգուտ բերելու համար: Այսպէս որ մի քանի մարդիկ հետևեն նրան, մենք առ այժմ այդ գործը կարող ենք առանց որ և ինչ ծախքի առաջ տանել, իսկ յետոյ մենք կարող ենք ունենալ և այնպիսի մարդիկ, որոնց գործը միայն ժողովրդին ուսուցանելը կը լինի: Ի հարկէ մենք այժմանակ կը սկսենք հոգալ մի գումար ձեռք բերել ապագայում այդպիսի մարդիկ ունենալու համար և ահա ինչ կըրթով. ամեն մի դասախօսութեան մուտքը համար կը նշանակվի 5 կամ 10 կոպ. և այդպէս ժողոված գումարը կը պահպանվի հոգաբարձուների մօտ, մինչև որ մի նշանաւոր գումարի կը հասնի և այն ժամանակ կը սկսենք ուճիկ տալ դասախօսներին: Միայն սկզբից պէտք է մուտքը ձրի լինի մինչև այն ժամանակը, երբ ժողովուրդը կը սկսի դասախօսութեանց օգուտը իմանալ: Զանկալի է նախապէս, որ Թիֆլիսում մի խումբ կազմվի ժողովրդի համար է-ծան գնով գրքեր հրատարակելու նպատակով: Այդ գրքերը շատ հեշտութեամբ կը ցրեն, կը բաժանեն ժողովրդին այն մարդիկ, որոնք դասախօսութիւններ կանեն, այնպէս որ դրա համար էլ չէ հարկաւոր մեծ գումար: Եթէ այդ երկու միջոցը զործարկվի հայերի մէջ, նրանք շուտ կը հասնեն այն զարդացման, որ իրանք էլ կը սկսեն մի կողմից նպաստել ուսումնարանական դժուար հարցը վճելուն:

Մ. Տէր-Գրիգորեանց

ՆԱՍԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Կ. Պօլիս, 31 հոկտեմբերի

Խնդիրը պատւին գալով, ոչ միայն համախոհներ են միմեանց համակրի լինում, այլ ևս թշնամիք, եթէ հարկաւ ազնիւ զգացման տէր են: Ուստի տարակոյտ չունիմ որ «Մշակ» խմբագրութիւնը չի զգանայ դեռեղել իր էջերի մէջ իմ պատասխանս «Արձագանք» շաբաթագրի № 35-ի մէջ իմ վերաբերմամբ Կ. Պօլիսից գրված մի թղթ-թակցութեան:

Նախ ծիծաղելի է որ պ. թղթակիցը Կ. Պօլիսի մէջ նստած կողք ուսուսացոյց մէջ հինգ տարի իմ ունեցած հասարակայնի գործունէութեան վրա բիծ, կամ աւելի ճշգիւն ասել, ստուշ ցոյցեր, ուստի յիշատակելով էրզրում, Ախալցխա, Թիֆլիս և Պետերբուրգ իմ ունեցած ազգային գործա-վարութիւնները, նա անուանում է ինձ նախ ուսուսացոյց կամ հայոց շահերի վրա խօսեալ իրաւունքից զուրկ, ասելով թէ ևս չիմ կարող որ և է ներկայացուցչութիւն ունենալ ազգային գործունէութեան ասպարիզում «առանց ոչ ոքին հարցնելու»: Թէ որ հրապարակաբօս մի որ և է

Երբման *) թէ՛ էժան բեռնակրութեան դիւրահասութիւնը ինքն ըստ ինքեան անկարող է տալ վաճառականութեանը մի օրոշ ընթացք: Այն ժամանակ, երբ ջրային ճանապարհներն էին հազորակցութեան միակ միջոցները և չունէին իրանց հետ մրցողներ, կային քաղաքներ, որք, չնորձօք իրանց բաղադար ցրիքներն, բնական մեղաւաճա-նութիւնը իրանց ձեռքին ունէին. բեռնակրութեան թիկնապարհը և էժանութիւնը վճառական նշանակութիւն ունէր: Հէտ չէ, կամ աւելի ևս լաւ է ասել՝ անկարելի է կառուցանել մրցող ջրային ճանապարհներ: Երկաթուղիները ծագման օրից այս ընթացքում մեծ փոփոխութիւններ են առաջ գալի. մեղաւաճառական դիրքը կորցրել է արդէն իր նախկին վճող նշանակութիւնը. դիւրին է այժմ կառուցանել մրցող երկաթուղիներ: Այլ ևս այլ պայմաններ են այժմ որոշում վաճառականական շարժողութեան ուղղութիւնը: Այս պայմանների մէջ ամենանշանաւոր տեղը բռնում են ապրանքի յարմար հովանաւորութիւնը և գրա-մի ձեռնտու ու արագ շրջադարձի դիւրահասութիւնը:

Այս ընթացքում Ամերիկան հասել է զարգացման վերին աստիճանին, որի հետեանքները տեսանք վերը առաջ բերած թուանշաններից, իսկ այժմ հետամուտ լինենք այն միջոցներին, որոնցով Ամերիկան ձեռք է բերում այդքան մեծ յաղթութիւնները և որք յարաբերութեան ունեն բեռնակրութեան հետ: Ուրիշ խօսքով, այս յօդուածը կը սահմանափակենք միայն այն խնդիրներով, որք վերաբերում են ապրանքի շարժողութիւններին ճանապարհների վրա, և որովհետեւ խօսքը

*) Lagerhäuser und warrants in wirtschaftlicher und rechtlicher Beziehung. Wien 1876. 51.

հասարակայնի պաշտօն ստանձնում կամ ազգային շահերի վրա խօսում նախ ազգի, ժողովրդի անհատներից հաւատարմապիւր աւանելով, — այդ գիտելիքն ալ յօդուածագիրը:

Յետոյ նա իրան թոյլ է տալիս ինձ «բախտա-խնդիր» անուանել, մի և նոյն ժամանակ հաստատելով որ փառաւոր պաշտօններ վարած ժամանակ, ևս պարագլած եմ գրել գործածողի շան-փառաւոր» գործերով: Ուրեմն ինչ ասել է «բախտա-խնդիր» երբ ևս այդպիսի շանփառաւոր» պարագլածները պաշտօնական զբաղմունքներից միշտ վեր եմ դասած: Չը լինի թէ պ. թղթակիցը կամենում է որ ևս մի քանի պօսեցիկների նման երկու անգամ տաճկանամ իմ անձնական շահերին համար և յետոյ, ըստ պարագլացից, լի-նեն հայ, տաճիկ, կամ յոյն:

Կ. Պօլիս գալուս օրից առաջին պարտաւորութիւն է եղած քննադատել այստեղի հայահեաց ուղղութիւնը դատելով նրանց ընտրած օտարա-մով ընթացքը, նոյնպէս քննադատել տեղիս ու-նեւոր մարդկանց: Ուրեմն որ անձնական հաճոյքի, կամ բաղրի, կամ շահի ասպարիզում էի ևս «բաղտ փնտռում»: Ի՞նչ ասել է, վերջապէս, բաղտ փնտռել երբ մինչև այսօր իսկ իմ կենքս Կ. Պօլիսի մէջ եղած է աւելի խիստ և նստողա-կան, քան թէ մի ճգնաւորի:

Իսկ ինչ կը վերաբերի նրան, թէ ևս, թղթակցի ասելով, ծառայութիւնից «վերջով» եմ, ևս մասնաւոր կանիմ «Русский Инвалид» պաշտո-նական լրագրի հոկտեմբերի 11-ի, 1880 թվի հա-մարի վրա: Այդ համարի մէջ իմ «վերջվել» այսպէս է յայտնված. «Արձագանք» է իր անային հանգամանքների պատճառով պորուշիկ 38-րդ ար-տիլերիական բրիգադի Նիկողոսով, ստանալով յաջորդ աստիճանը և պահելով համադրեալը: Գայտնի է որ այդպիսի հրամանից յետոյ անմի-ջապէս ամեն օր կարող եմ վերադառնալ պաշ-տօնին:

Գալով, վերջապէս «Արձագանք» խմբագրու-թեանը, որ յանձն է առած տպել Կ. Պօլիսից ի-րան ուղարկած և ինձ դիմ գրված նամակը, պէտք էր, մանաւանդ պ. Յովհաննիսեան լաւ ճանաչէր ինձ, եթէ ոչ անձնապէս, գոնէ իմ ունեցած ազ-գային ջանքերիս տեղեակ լինելով իր փեսայ պ. կամարականից, որին ևս պաշտօնակից և միշտ մտերիմ եմ եղած:

Պատուի վերաբերութեամբ դրականական պարտ-քըս կատարած եմ համարում, անձնական հաշի-ւերս թողնելով բարեղէպ հանգամանքներին:

Գրիգոր Նիկողոսեան

Եկել է գիւղատնտեսական բերքերին, կը խօսենք այդ ապրանքների մի տեսակի՝ ցորենի՝ ու որա վաճառականութեան վրա դէպի միջազգային շու-կաները:

Միացեալ — Նահանգների ուղիւնական նաւա-հանդիսաները, որտեղ կենտրոնանում է հացի վաճառահանութիւնը դէպի հին աշխարհը, Բոս-տօնն է, Նիւ-Եօրկ, Ֆրիւդելֆիա և Բալթիկ: Ուղիւնատի մօտ գտնված նահանգների հողը այն-քան պտղաբեր չէ, որ կարողանայ բաւականաց-նել հացի ամօղջ վաճառահանումն, բնիհանգումն նրանցից շատերը իրանք կարօտում են օտարի բե-ռածին: Բարբաւած հողը սկսվում է 600—700 վերստ հեռի Ատլանտեան օվկիոցի, և մասնացոյց արած նաւահանգիստները ստանում են ուրեմն հացը երկրի միջաւայրի շուկաներից *): Այդ շու-կաները ի հարկէ զանազան արժանաւորութիւն ունեն. սրանցից մի մասը, եթէ կարելի է այս-պէս ասել — ստորին կարգից, ստանում է հացը անմիջապէս առաջին ձեռքերից, այսինքն՝ նոյն իսկ արդիւնաբերողներից: Միւս մասը — բացի այն հացից, որը ստացվում է դարձեալ արդիւնաբե-րողներից — ժողովում է նաև առաջին պահեստ-ներից, մինչև որ՝ վերջապէս՝ այս ամենայն կոյ-տերը չեն անվում փոքրաթիւ ներքին շուկաները, որտեղից շարժողութիւնը անցնում է դնում դէպի ուղիւնական նաւահանգիստները: Այս միջաւայ-րի և վերին կարգի շուկաներն են Չիկագո, Մի-լուօկի, Ս-պօլ և Մէն-Լուիզ: Սրանց թիւին կարե-լի է գցել ևս՝ Դեալուպ, Տօլուպ, Բալթիկալ և այլն, թէև այս վերջինները երկրորդ կարգի նշա-նակութիւն ունեն:

*) Р. Орбинский.—О хлѣбной торговлѣ Соединенныхъ Штатовъ Сѣверной Америки. Спб. 1880.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ կիրակի, նոյեմբերի 14-ից հայ դերասանական խումբը տալու է ներ-կայացումներ Սոփոկու թատրոնում էժանացրած գնորդի: Տեղերի գները հետևեալներն են. լոժա-ներ ծածկված 6 ռ., մնացածները 5 ռ., բաղկա-թուներ I և II կարգեր 2 ռ., մնացածները 1 ռ. 50 կ., աթոռներ I, II և III կարգեր 1 ռ., IV, V, VI և VII կարգեր 70 կ., մնացած աթոռ-ներ 30 կ., դալերէյ 30 կ.:

Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը: Հայ դերա-սանական խումբը, ինկատի ունենալով, որ թա-րօնական գրուածքների հայ թարգմանիչները որ և է անկալութիւն չունեն իրանց աշխատան-քի համար, խնդրում է այն պարտններից, որոնք ունեն թարգմանած պիեսաներ, բարեհաճել ու-ղարկել նրանցից մի օրինակ Սոփոկու թա-տրոնի կասսան մինչև նոյեմբերի 20: Կասսան բաց է ամեն օր առաւօտեան 11 մինչև 2 ժամը: Պ. պ. թարգմանիչները իրանց օրինակները յետ կը ստանան նրանց արտագրելուց յետոյ: Խումբը յայտնում է որա մասին այն նպատակով, որ ինքը պէտք է թարգմանել տայ պիեսաներ և որպէս զի կրկնակի աշխատանք չը լինի: Նոյեմ-բերի 20-ին կը յանձնվեն թարգմանելու համար հետևեալ պիեսաները. «Свѣтскія Ширмы», «О-шибки Молодости», «Женитьба Бѣлугина», «Всякому зерну своя борозда», «Она помѣ-шанна», «Чудакъ», «Лакомый кусочекъ», «Жи-тейская школа», «Городской голова», «Поз-дній развѣтъ», «Громоотводъ», «На пороѣ-къ дѣлу», «Роковой шагъ» և ուրիշները: Այս բո-լոր պիեսաների թարգմանութիւնները պատրաստ կը լինեն ամենակարճ ժամանակամիջոցում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՆԵՐՔՈՍ

«Figaro» լրագրին հեռագրում են կա-խրէից նոյեմբերի 6-ից: Եգիպտական պրօ-կուրօրներ Բօրելի-բէյ և Պադա-բէյ ան-կարելի են համարում որ դատաստանալա-րութեան ժամանակ մեղադրել Արաբի-փա-շային և նրա համախոհներին: Նրանց այդ

Առաջին շուկան, որտեղ արդիւնաբերողը հան-դիպում է գնողին, երկաթուղու ամեն մի կայա-րանն է: Այս կայարաններում նա միշտ կը գըտ-նէ վաճառականին կամ մի որ և է վաճառատան ներկայացուցչին, իսկ եթէ արանք բացակայ էլ լինեն՝ շատ չի տեղ և երևան կը գան հէնց ա-ռաջին հրաւերից յետոյ: Արեղջ գործը այսպէս է կատարվում. ևս ասենք ապարկատէր եմ, ժո-ղովում եմ հացը և նրա յարացոյցը (օրինակը) ուղարկում եմ այս կամ այն մարդուն, ում որ մտադրի եմ վաճառելու: Սրա հետ գնի վերաբե-րմամբ պայմանաւորվում ենք և որոշեալ ժամա-նակում պատահում ենք կրկին կամ անձամբ, կամ թէ ուղարկում ենք մեր գործակաւարներին երկաթուղու այն կայարանը, որ ինձ աւելի դիրին է ասրանք հասցնելու համար: Այստեղ բաղադրվում են ուղարկած յարացոյցս ասրան-քիս հետ, և եթէ նրանց նոյնութիւնը ընդունում է գնողը, ուրեմն գործը վերջացած է, իսկ հակա-ռակ դէպքում ի հարկէ ուրիշ գին է տրվում ապ-րանքին: Այստեղ վերջանում է ապարկատիրոջ գործը: Հասցնելով իր ապրանքը երկաթուղու մօտաւոր կայարանը կամ մինչև առաջին նաւա-հանգիստը, արդիւնաբերողը իր միջքի բեռնա-կրական հողը սրանով վերջացնում է: Այդ այդ-պէս ասած՝ նախկին հասուցումն կատարում է նա բացառապէս իր սեփական միջոցներով. նոյն իսկ նրա ձիրքը, որք արօրադրում են նրա դաշ-տորայքը, կրում են և նրա հացը այնտեղ, որ-տեղ նա պատահում է առաջին գնողին: Եւ այդ սամետաձիգ բեռնակրութիւնը կատարվում է ոչ մեծ տարածութեան վրա՝ շատ շատ 15 կամ 20 վերստ. կան արդիւնաբերողներ, որոնց համար այդ տարածութիւնը սահմանափակվում է և 5 վերստով՝ այնքան աճված է Ամերիկայում թէ

Հրաժարականը ի նկատի առնելով եզրա-
տական միջնորդները որոշեց Արաբի-
անդիտի պաշտպաններին դեմ դնել նոյն-
պէս անգլիացի մեղադրողներին: Այդպիսով
Արաբի-փաշայի դատաստանական գործը
զաքական ազդեցութեանը: Միջնորդներն
այդ վիճիւր ստատիկ վնասում է գինուրա-
կան դատարանի հեղինակութեանը: Այս-
տամբութեան երկրորդական գործիչներ
դեմ այդ դատարանից կայացրած խիստ
դատաւճիւռները իրաւացի չեն համարվի
հասարակական կարծիքի առաջ, քանի որ
գլխաւոր գործիչները կազմակերպում օրինաւոր
պատժից, որովհետեւ անգլիական իշխանու-
թիւնը նրանց հովանաւորում է: Արաբի-
փաշայի պաշտպաններից հրաւիրված այն
վկանները, որոնք ծառայում են սուլթանի
պալատում, հրաժարվում են Կ. Պօլսից կա-
յիրէ դնալ:

Լօնդոնի «Times» լրագրին նոյեմբերի
5-ից հաղորդում են երկու նամակների
պատճեններ, որ Կ. Պօլսից ուղարկված են
Արաբի-փաշային: Նրանցից առաջինը գրված
է սուլթանի պալատի մէջ ապրող և մեծ
ազդեցութիւն ունեցող շէյխ Մահմեդ-Ջա-
ֆարից, իսկ երկրորդը սուլթանի քարտու-
ղար Ահմետ-Մաթիւրից: Այդ նամակների
մէջ նկարագրված է սուլթանի ունեցած
հաւատարմութիւնը դէպի Արաբի-փաշա և
խնդրվում է նրանից ամեն ջանքերը գործ-
դնել, որպէս զի Նիկիտոսը թիւրքերի իշ-
խանութիւնից չը դուրս գայ և օտար
պետութեան ձեռքը չընկնի: Այդ նամակ-
ների մէջ գրված է նոյնպէս, որ սուլթանը
չէ հաւատում ոչ խմայիլ-փաշային, ոչ խա-
լիֆին և ոչ նոյն իսկ իսկզիվ Տեփթիկ-փա-
շային:

Ալեքսանդրիայից հաղորդում են «Polit.
Cor.» լրագրին հոկտեմբերի 24-ից: Մի քանի
օրից յետոյ կը հեռանան եգիպտոսից անդ-
լիական զօրքերը, բացի 10 հազար զինուոր-
ներից բաղկացած մի զորաբաժնից, որ կը
մնայ այստեղ կարգապահութեան համար:
Անգլիական զինուորը հրամանատար Ուոլ-
սլէյին պատուելու համար նրա ուղևորվե-
լու:

Երկաթուղու և թէ ջրային ճանապարհների ցան-
ցերը: Ազգայնապետի միջոցով երկաթուղու կա-
յարանում կատարում են մի ևս ծառայութիւն,
նրանք ձախարակներով բարձրացնում են—տուր-
քականներով բերած—հացը կայարանական համա-
րանոցները: Գործերը դեռևս չեն աշտեղ այն-
պիսի բարձրութիւնում, որտեղից նրան տեղափո-
խելու դէպի երկաթուղու կառքերը կամ դէպի
նաւերը՝ էլ հարկաւոր չեն այստեղից տուրքակ-
ներ, նա ինքը իր ծանրութեամբ անվում է վե-
րից դէպի վար փայտաշէն քառանկիւն խողո-
վակներով: Այդ համաբարանոցները ամենապարզ
տեսակներից են, և նրանց ծառայութիւնը կա-
յանում է հացի հովանաւորութեան և նաւեր
ու կառքերի բարձրում մէջ միայն: Այստեղ ամեն
բան այնպէս է յարմարեցրած, որ կառախումբը,
կամ թէ նաւը, զալիս է և անմիջապէս կանգնում
խողովակների տակ և մի օր և է երեք, հինգ
բուլակում ամբողջ գնացքը բնանաւորվում:

Խօսքը չերկարելու համար ասենք հացը այս
համաբարանոցներից, թէ երկաթուղիներով և թէ
նաւերով, դնում է և ժողովում առաջին կարգի
միջակայքի շուկաներում: Հացը է ծագում այժմ,
ցորենը նաւերից և կառքերից ինչպէս է վախա-
ղարկում, այս շուկաներում գտնված, համաբարանոց-
ները: Անշուշտ, ոչ տուրքակ և ոչ շալակ է գործ
դնում, կրակը և զոյնի կատարում են իրանց
տիտանական գործը... Ամերիկացի համար ժամա-
նակը—գրում է և նա ժամանակ չէ վատնում,
հաստաւորւմ է մեքենան (շերոպոմեյնիկ),
—էլ և վատ օրը, հլու հպատակ ծառայում է
նրան... Ահա ինչ է պատմում պ. Օրբիսկին
(հմ. 148—149). «Ես ականատես եմ, գրում է
նա,—Նիւ-Եփրեմ, երբ հազար շտովերտ սիմիդ-
րը տեղափոխեցին ջրանցքի նաւակից (flatboat),

լուց առաջ թէ խեղդիլ, թէ մինիստրու-
թիւնը և թէ ազգաբնակչութեան զանազան
դասակարգերը ոգևորված ցոյցեր գործեցին:
Կայրէից Ալեքսանդրիա ուղևորվելու ժա-
մանակ Ուոլսլէյ քննեց Կաթիլ-Գուարի ա-
րարական ամբողջութիւնները: Այստեղ գոր-
քերը հրաժեշտի գործառն ունեցան, որ
շատ գեղեցիկ էր: Երեւում էր, որ զինուոր-
ները աշխատում էին իրանց հեռացող զո-
րավետի հաւանութիւնը ստանալ: Պաշտո-
նական վերջին գեղեցուցիկների համաժառ
ամեն տեղ հանգստութիւն է տրուում և
ազգաբնակչութիւնը սիսեղ է իր սովորական
պարապմունքները: Ներքին գործերի մինիս-
տրութեան մէջ կանոնաւորապէս տեղեկու-
թիւններ են ստացվում հասարակական ա-
յաօրութեան և տեղական անցքերի վե-
րաբերութեամբ: Այժմ մի քանի ֆանատի-
կոսներ աղմուկ են հանում, նրանք անյա-
պաղ կրում են իրանց պատիժը: Մասնաւոր
մուգիւրութեան մէջ կալանաւորված է մի
մարդ, որ հաւաքում էր ձկնորսների նաւակ-
ներ, և նրանց օգնութեամբ կամենում էր
յարձակել անգլիական նաւատորմի վրա:
Բայրամ-կուրբան տօնի առիթով Արաբի-
փաշայի դատաստանական գործի քննութիւ-
նը յետաձգված է: Այստեղ շատերը պատ-
րաստվում են գնալ Կայիրէ և ներկայ դան-
վել Արաբի-փաշայի դատաստանական գոր-
ծին: Միայն արդարութեան միջնորդը 3,000
աւելի անձնական հրաւերներ է պատրաս-
տում: Բեկկեր-փաշայի դիտաւորութիւնների
մասին զանազան լուրեր են տարածված:
Յայտնի է միայն, որ թէ վերին և թէ ներ-
քին եգիպտոսի համար կը կազմվեն ժան-
դարմաների գլուխը անգլիական զինուորա-
կան տեսուչների հրամանատարութեամբ:
Կառավարչների տեղերը կը յանձնվեն տե-
ղացի փորձված և խեղդիլին հաւատարմ
օժիցիներներին:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
ՀԻՍՏՈՒՍՅԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒԳ, 9 նոյեմբերի: Այսօր բա-
րեհաճեցին զալ այստեղ Թագաւոր Կայսրը

որը եկել էր այստեղ Հուլիոսով, հեռաւոր ծովա-
գնացութեան նաւու խորը, ամբողջ գործը վեր-
ջացաւ 45 րոպէս: Բուֆալո քաղաքում նոյն
իսկ ժամանակամիջոցում և նոյն քանակութեան
ցորենը լծային նաւակից փոխադրեցին flatboat.
New-York central R. R. երկաթուղու կայարա-
նում ևս ականատես էի, ինչպէս տասն կառք
բարձած ցորենով—մօտ 700 չեռովի—կանգնե-
ցին համաբարանոցի ճուղի տակ և ամբողջ բեռը
փոխադրեցաւ այն տեղ տասն բուլակում:

Տեղը չէ այստեղ, ի հարկէ, նկարագրելու այդ
համաբարանոցներում գտնված զանազան յարմա-
րութիւնները և նրանց մանրամասնութիւնները,
սրանք վերաբերում են հացի տեղափոխական կող-
մին, որին ձեռնամուխ չենք կարող լինել այս-
տեղ: Բանասեր ընթերցողի համար բաւական է,
որ մասնացոյց անենք ինժեներ Զվադնիցիվի
բրօշուրան «Постоянные и плавающие зерноподъ-
емники», որից լիակատար հանկարծութիւն կարելի
է հանել էլեկտրոնների շինութեան վերաբերմամբ...
Բայց այստեղ նկատենք միայն այն, որ այդ հա-
տաւորւմ է մեքենաները բացի ցորենը
բարձրացնելը, մի և նոյն ժամանակ, առանց ժա-
մովաճառ լինելու, կարող են նրան հղմահարկ
և կռել...

Էլեկտրոնների ամբողջ կազմակերպութիւնը
պահանջում է ցորենի հեղուկ բնանակարգիւնը
(сцепная перевозка): Այդ տեսակ բնանակար-
գիւնը առաջ է բերում մի այնպիսի վաճառ-
ականական սովորութիւն, որը յատկանիշ է Ամերի-
կայի հացի առևտուրին և որը կայանում է ցո-
րենի դիմադրական մէջ: Ինչ ասել է ցորենը
դիմադրել: Այդ խնդիրը բացատրելու համար մի
համանուն օրինակ առաջ բերենք: Գուր, ասենք,
100 ր. պարտք էր տուել մէկին: Սա մի քանի

և Կայսրուհին և ներկայ գտնվեցան Մօս-
կովեան գունդի տօնին: Մուրհակների կուր-
սը դեռ ևս թոյլ է: Լօնդոնի վրա 23¹/₈
պէս, Փարիզի վրա 250¹/₂ Ֆր., Բեռլինի
վրա 203 մարկ, ոսկի 8 ր. 30 կ.: Ֆոն-
դերը ընկնում են:

ՍԿՈՒՆ, 9 նոյեմբերի: Բոլոր հաշուա-
տեսները, բանկի հաշուապահները և քաղա-
քային ու պալատային անդամները ենթարկված
են դատաստանին:

ԼՂՈՎ, 9 նոյեմբերի: Սեմբատովիչ արք-
եպիսկոպոսը մայր-եկեղեցու հոգևորականու-
թեան հետ թոյլտուութիւն են խնդրում
Հռոմ գնալու համար: Բողոքված դանգաժ-
րութիւնների գործի մասին, որոնք մեղադր-
ված են պետական դաւաճանութեան մէջ,
կը քննվի յոշուարին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒԳ, 9 նոյեմբերի: «Правит.
Вѣст.» լրագիրը հաղորդում է. երէկ Ա-
նիչկով պալատի մէջ տուած նախաձեռնից
յետոյ, ուր հրաւիրված էին 180 անձինք,
Կայսրը և Կայսրուհին սահանքներով ուղևոր-
վեցին Մեծ Խնայի Միխայիլ Նիկոլաևիչի
մօտ նորա տնտեսութեան առիթով: Ժա-
մի չորսին նորից ուղևորվեցին Գառնին:
«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ
զինուոր շտաբը խնդրում է երկր տարի
առ 376000 ր. արմայի և կօղակների
օժիցիների գործիւնը բարեւոքելու հա-
մար: Երէկ Ապրակին փողոցի վրա դեր-
ձակ վատիկի իր երեխաների և գործա-
կատարների ներկայութեամբ տապալում կա-
տարեւապէս կտոր կտոր արու իր կնոջը,
Մարգարտանը կալանաւորված է: «Голосъ»
լրագիրը հաղորդում է, որ Մօսկովայի շք-
շանի արտիլերիայի կառավարիչ գեներալ
Լօման վախճանվեցաւ:

ՄՈՍԿՎԱ, 8 նոյեմբերի: Կէս զեշերին
Մեշինցիի մեղաւոր է յայտնված, միայն թէ
ներողամտութեան արժանի: Գառնատեսա-
կան պալատան որոշեց. Մեշինցիուհ ըլոր
իրաւունքներից զրկել և աքսորել Տօմսկի նա-
հանգը: Քաղաքային զանգառը պէտք է
բաւականութիւն ստանայ: Լիովինով ար-
դարացրած է:

ԲՆԱՋԱՆ, 9 նոյեմբերի: Ահպիլին բանկի

ժամանակից յետոյ վերադարձնում է ձեռք իր
պարտքը, և անշուշտ ոչ թէ նոյն իսկ թղթա-
ղանկներով, որոնց դուք էիք տուել նրան, այլ
մի օր և է այլ թղթաղանկներով և այնու ամեն-
նայնիւ նոյն հարկը բոլոր արժողութեան: Գալով
ցորենին, նոյնն ենք տեսնում: Վիցուք թէ՛ դուք
տուել էք համաբարանոց մի կառք ցորեն պահելու
համար: Համաբարանոցի ալմինիստրացիան, երբ
որ պահանջէր, կը վերադարձնի ձեռք ձեռք ապ-
րանքը, միայն ոչ այն ցորենը, որը դուք էիք
տուել, այլ մի ուրիշ ցորեն, բայց նոյն իսկ տե-
սակի և յատկութեան: Եւ այս ընթացքում
կարելի խաղաղանալութեանց առաջն առնելու հա-
մար հարկաւոր է, որ ցորենի տեսակը և յատկու-
թիւնը որոշելը կախում ունենաւ ոչ համաբարանո-
ցի կառավարչութիւնից և ոչ ազգաբնակչութիւնից,
այլ մի օր և է նրանցից անկախ և ձեռնհաս
կարգադրութիւնից, և իրօք, Ամերիկայում տես-
նում ենք այդպիսի կարգադրութիւն, որը անուան-
վում է Grain—Inspection—հացի տեսչութիւն:
Grain—inspector-ների չնորձը նոր բարեբաւու-
թեան աղբիւր է բացվում ամերիկացի վաճառա-
կան համար. համաբարանոցի վարչութիւնը ապա-
հովարդը—warrant—է տալի ապրանքատէրին թէ
Grain Inspector-ի որոշմամբ այս ինչ տեսակ և
յատկութեան ցորենն: Այդ տեսակ warrant-ը
անցնում է ձեռքից ձեռք, մինչև անգամ երևան է
զալի Լօնդոնի բօրայտում և ծանրանիստ թանկա-
գնութեանը, ցորենին, վերին աստիճանի գերա-
շարժ դարձնում, ուրեմն կրեդիտին նպաստաւա-
տօյց լինում:

Այսպէս տեսնում ենք, որ հացը միանգամ դե-
տեղվելով արմատեան նահանգներին հեռաւոր համ-
բարանոցներում, կարող է համակ այնպիսի

հոգաբարձուները որոշեցին 12 միլիոնից ա-
ւելի բանկի պարտքը: Կասսայում կայ մօտ
40,000 ր., պարտքեր տուած են մօտ 2,000
ր. մուրհակով 250,000 ր. շինութիւն-
ների և հողերի գրաւականով, բանկի կայ-
քը արժէ 10000 ր., բողոքված մուրհակնե-
րը կան 3 միլիոն և ժամանակաւոր մօտ 8
միլիոն բուրլու: Բիկովի անձնական պարտքը
6 միլիոնից աւելի է: Պարտատէրերի ընդ-
հանուր ժողովը, կօնուրս ընտրելու համար,
նշանակված է նոյեմբերի 28-ին:

ՄԻՋԱՋԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՆՆԵՐ

ՄՈՍԿՎԱ, 9 նոյեմբերի: Կէս զեշերին երգ-
վեալ դատաւորները Մեշինցիուհ մեղաւոր
յայտնեցին, բայց ներողամտութեան արժա-
նի: Նա դատապարտված է իրաւունքներից
զրկվելուն և աքսորանքին Տօմսկի նահանգի
մէջ ապրելու համար: Լիովինով արդարաց-
րած է: «Օրենքների ժողովածուի» մէջ
հրատարակված է տեղերի բաժանումն ծը-
խախտող վաճառման վիսայականների վճարք-
ների մասին: Մայրաքաղաքները, վարչապետ,
Օդէսսա և Բիզա առաջին կարգի են, նա-
հանգական քաղաքները և մի քանի ուրիշ-
ները, ի մէջի այլոց վաղեմական երկրորդ
կարգի, իսկ միւս քաղաքները երրորդ կար-
գի:

ՄՈՍԿՎԱ, 9 նոյեմբերի: Պատապով որբե-
րի դատարանի գումարները յանձնեց նոր
գանձապահին:

ԲԵՐԼԻՆ, 9 նոյեմբերի: Վարցինցի վերա-
դառնալով Գերմանիայացաւ Վիլհելմ կայս-
րին և յետոյ թագաժառանգին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒԳ, 9 նոյեմբերի: Պետական
բանկի 5% տոմսերը առաջին շրջանի ար-
ժէ 93 ր. 50 կ., երկրորդ 91 ր., երրորդ
90 ր. 87 կ., չորրորդ 90 ր. 12 կ.,
հինգերորդ 89 ր. 87 կ., ներքին 5% ա-
ռաջին փոխառութեան տոմսերը արժէ 210
ր. 50 կ., երկրորդ 202 ր. 50 կ., արեւե-
կեան առաջին փոխառութեան տոմսերը ար-
ժէ 88 ր. 75 կ., երրորդ 88 ր. 37 կ.,
ոսկի 8 ր. 31 կ.: Ռուսաց 1 բուրլ Լօնդո-
նի վրա արժէ 23,81 պէս, Ամստերդամի
վրա 121 պէս, Ռուսաց 100 ր. Համբուր-
գի վրա 202 մարկ 25 պֆ., Փարիզի վրա
249 ֆրանկ 50 սանտիմ: Բօրայի տրամա-
դրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐՄՈՒՆԻՏԻ

Խորագրական նախադիտանքը առանց տամ-
տաճիք բնանակարգիւն մի օր և է մասնակցու-
թեանը: Այդ բաւական չէ. երկաթուղու կառքերը,
նաև թէ գետային և թէ ծովային նաւերը բեռ-
նաբարձվում են և դատարկվում առանց մարդի
բաղկաց և շալակի բանիլը, բնանակարգիւն սարք
ու կարդից աքսորված է տուրքակը, դրամական
յարգը կաշուցած է կարծր հիւան վրա—ապրան-
քատէրը հեշտութեամբ կարողանում է ձեռք բերել
գրամ՝ չնորձը համաբարանոցներից ստացած war-
rant-ներին:

Այս ամենայն յարմարութիւններին ծանօթ չէ
ռուսաց հացի առևտուրը... Եթէ չը յիշենք ամե-
րիկական արդիւնաբերութեան այլ և այլ թեթե-
ւութիւնները, ամերիկացի արդիւնաբերողի բեռ-
նակրական վերադիւր ծախսերը թեթեւ են 1 բուրլին
մինչև 1 ր. 50 կ. համեմատելով Ռուսաստանի
բնանակարգիւն ծախսերի հետ և ամեն մի չեռ-
վերտի համար...

Վերջին ժամանակներում, ինչպէս և գիտէք
մայրաքաղաքիս լրագրութիւններից, համաբարանոց-
ների խնդիրը օրական խնդիր է դառել, որի լու-
ծումն, ըստ երևոյթիւն, չուտով պիտի կատարվի
Ֆրանսիական մի ընկերութիւնից, որի կանոնա-
դրութիւնը հետազօտվում է՝ հազիւ թէ ոչ ամեն
միջնորդութիւններում: Երբ այս կանոնադրու-
թիւնը լոյս կը տեսնի, ևս կը վերադառնաւ կըը-
կին այդ հարցին աւելի դործնական տեղեկութիւն-
ներ տալու և ծանօթացնելու համար ընթերցողին
այդ կանոնադրութեան կարեւոր մանրամասնու-
թիւնների հետ, մանաւանդ այն մանրամասնու-
թիւնները, որը վերաբերում են կրեդիտին:

Գաւ. Եղաշեքեան

